

miodrag maticki: »narodne pesme u vili«, matica srpska-institut za književnost i umetnost, novi sad — beograd, 1985. zolja karanović

Sakupljanje i publikovanje narodnih umotvorina u XIX veku, zahvaljujući specifičnim okolnostima, a posebno Vukovom radu, postaje kod nas književna moda. Ono je smanjenim intenzitetom i sa nešto izmenjenim pobudama nastavljeno do naših dana. Obilje prikupljene građe ipak je ostalo u senci Vukovih zbirki, ne samo van domašaja šireg kruga čitalaca nego često i istraživača. Time se ne čini nepravda samo ostalim pregaocima na ovom polju, već i mnogo više — otežava se sagledavanje usmene književnosti u celini. Da bi se to omogućilo, između ostalog, potrebno je građu rasutu po različitim publikacijama i rukopisnim zbirkama učiniti dostupnijom.

U kontekstu ovog problema posebno je značajan poduhvat Matice srpske i Instituta za književnost i umetnost iz Beograda, da u okviru svoje Biblioteke usmene književnosti štampaju građu narodnih umotvorina iz naših poznatijih časopisa i novina. Do sada su objavljene knjige: *Lirske narodne pesme u Letopisu matice srpske*, priredila M. Kleut, *Epske narodne pesme u Letopisu matice srpske*, priredio M. Maticki i *Narodne pesme u Vili*, priredio M. Maticki; one pokazuju da je pomenuta namera i te kako opravdana i korisna. O trećoj među ovim knjigama, koja je ujedno i najnovija, ovom prilikom će biti posebno reči.

Iako je vek *Vile* Stojana Novakovića bio kratak (1865 — 1868), značaj joj je višestruk. Pre svega, u njoj su saradivali najznamenitiji naši pisci toga doba, a donosila je i veoma značajne prevode. *Vila* je, takođe, bila prvi beogradski list

štampan Vukovim pismom i prapovisom. A posebno je važna i zbog toga što je izuzetno mesto ustupila usmenom stvaralaštvu, čije je sistematsko prikupljanje i objavljivanje bilo deo njenog zvaničnog programa.

U osnovi, stav uredništva *Vile* prema prikupljanju narodnih umotvorina svodio se na sledeće: pomeranje težišta od epike na liriku i širenje ove delatnosti na druge usmenoknjiževne vrste, posebno priče i zagonetke, zatim, insistiranje na vernosti zapisa i geografskom prostoru u kojem je umotvorina zabeležena (manje se ističe značaj pevača i kazivača, čime se pokazuje odnos uredništva *Vile* prema narodnoj književnosti, pre svega, kao kolektivnoj tvorevini). Posebno je značajno da se u uputama za sakupljanje traže podaci o načinu i nameni izvođenja umotvorine. Tako se težište pomera sa teksta ka kontekstu.

Osim toga, *Vila* je donekle pratila i zbivanja u folkloristici kod nas i u svetu. A posebno se zanimala i za izdavanje narodnih umotvorina. Ona prati sudbinu Vukovih dela posmrtno. U *Vili* je takođe prikazani ili najavljeni veći broj zbirki drugih autora.

Sudeći po svemu, *Vila*, dakle, nije samo objavljivala građu usmenih književnih tvorevina, već je pratila sudbinu naše narodne književnosti i savremena joj istraživanja. O svemu tome, u predgovoru knjige *Narodne pesme u Vili*, detaljno obaveštava njen autor, Miodrag Maticki. On, ujedno, Stojana Novakovića, urednika *Vile*, smatra najznačajnijim pregaocem u nastavku Vukovog dela.

Koliko je *Vila* zaista bila list koji je obilato publikovao građu usmene poezije kazuju i podaci M. Matickog o tome da je *Vila*, u samo tri godine svoga izlaženja, objavila preko 200 pesama, 42 priče i 637 zagonetaka...

I mada je, kako Maticki veli, teško sačiniti etno-geografsku kartu ove zbirke, pada u oči — što je veoma značajno — da su umotvorine publikovane u *Vili* uglav-

nom sakupljene u onim krajevima koje je Vuk slabije ili nikako zahvatio, što znači da se već samim tim omogućilo širi uvid u usmeno stvaralaštvo toga doba, no što ga je mogao imati jedan čovek, pa makar to bio i genijalni Vuk.

Zbirkom *Narodne pesme u Vili* nisu obuhvaćene sve umotvorine štampane u ovom listu, već samo lirske i epske pesme, kao i pesme »na medi«, kako ih, shodno uobičajenim merilima kod nas, Maticki i deli. U dodatku se nalaze još i pripevi, igre, odlomci i bugarske narodne pesme.

Zbirka lirskih pesama publikovanih u *Vili* daleko je najveća i najznačajnija. Ona obuhvata 157 primera. M. Maticki ih je razvrstao onako kako je to kod nas uobičajeno na: I — obredne i običajne pesme, II — pesme o radu i uz rad, III — verske pesme, IV — ljubavne pesme i V — porodične pesme. Autor se u predgovoru knjizi osvrće na svaku od ovih vrsta i na niz pojedinačnih primera izdvojenih iz zbirke. Od svih pesama ove publikovanih nesumnjivo su najznačajnija beleženja nekoliko primera obrednih i verskih pesama, pre svega, zbog veoma arhaičnih slika i situacija, koje pomažu razmatranju zamršenog klupka ne samo obredno-mitskog sloja naše poezije, već i nekih njenih arhaičnih slika i simbola uopšte. Ali deo zbirke je nesumnjivo značajan i po snazi i lepoti poetskog izraza, što je zapazio i priređivač ove knjige.

Dileme koje se obično prilikom klasifikacije usmene poezije javljaju nisu ni ovde mimoidene. Kod M. Matickog one se očituju u njegovoj подели ljubavnih pesama, gde se u posebne grupe izdvajaju pesme od kola, ovcarske pesme, kao i pesme sa komičnom sadržinom. Kroz njih se posredno ukazuje na dinamiku života usmene poezije, njene moguće i stvarne mene, ne samo tekstualne prirode, već i u načinu izvođenja i prihvatanja.

U pesme »na medi« Maticki je uvrstio romane i balade. Balade,

kojih ima 18, po lepoti jezika i snazi poetskog doživljaja mogle bi učiti u veoma stroge antologije.

Na kraju su se naše pesme koje se kod nas uobičajeno nazivaju epskim — i njihovih je značaj ovde po svemu najmanji. Ima ih ukupno 15. Maticki ih je rasporedio hronološki, prema događajima i junacima koji se u njima javljaju, isto onako kako je to činio još Vuk.

Što se tiče klasifikacije ove dve poslednje velike skupine pesama, »na medi« i epskih pesama, treba napomenuti da danas u svetu postoje drugačiji standardi. Kako su oni u osnovi tematski, ponudena klasifikacija u *Vili* u njih se ne uklapa. Ovim mi naravno nije namera da se upuštam u rasprave oko načela klasifikacije veoma široke oblasti poetskog stvaralaštva u stihu. Samo bih htela da ukazem na posledice određenih opredeljenja koja će ovako klasifikovanim pesmama onemogućiti uklapanje u evropski katalog, a poslednji je čas da se u njega uključi i naša građa.

Knjiga *Narodnih pesama u Vili* opskrbljena je korisnim napomenama uz pesme — o mestu, vremenu zapisa, zapisivačima i svim ostalim podacima koji su se uz određene tekstove našli. Tu su i najvažnije varijante. U indeksu su imena ljudi i naroda, kao i geografski nazivi koji se u pesmama pominju.

Posmatrano u celini, knjiga *Narodne pesme u Vili* nije samo zbornik poezije značajan za upoznavanje tradicije sa područja koja Vuk nije dospao da istraži. To je zaista i veoma uspešna antologija. Maticki je zbirku sačinio prema principima moderne folkloristike, pa je ona primer kako se obilje ove vrste građe rasute po različitim rukopisima i publikacijama može učiniti dostupnijom. A to je neophodno. Jer će se samo na ovaj način pesničko biće naše tradicije sagledati u celini, a bez toga će nam znanja o samima sebi obavezno ostati fragmentarna.

vladimir kopicl: »vapaji & konstrukcije«, matica srpska, novi sad, 1986. vasa pavković

Pišući o prethodnoj pesničkoj knjizi Vladimira Kopicla »Gladni lavovi«, najviše sam prostora posvetio razmatranju odnosa reči i stvari (oznaka i označenog) podstaknut kako pomenutom kolekcijom »vibro-poema« tako još više prethodnim pesničkim ostvarenjima istog pesnika »Aer« i »Parafraze puta«. U »Parafrazama« pesnik je zapisao i stihove »Ja sam onaj koji ispituje govor/Ja sam onaj koji ispituje mogućnosti raznih govora«. Ne samo metatekstualnim izjavama, poput navedene, nego i tekstom prvih dva projekata, Kopicl je pokušao da pesnički »osvoji« *odblese stanja* (u relaciji pojavnog sveta i jezika). Ono što mi se tada, dok sam čitao knjige Vladimira Kopicla, i pisao tekst o njima, učinilo kao sudbina njegovog (i svakog drugog pesničkog truda), sudbina, koje je, nedvosmisleno, i pesnik bio svestan, formulišući naslov zbirke, je da se ostvarena avantura u jeziku, po završetku rada na tekstu, pesniku ukazala kao parafraza predenog puta, parafraza postupa koja je pesnik sprovodio u pisanju, parafraza emocija koje je osećao i nameravao da transponuje, parafraza spekulacija kojima je stvarao svoj tekst, a koje (beleženjem) nije uspevao da u (žudenoj) potpunosti ovaploti. (Uvek će, izgleda, preostati neizrečeni smisao, kao podsticajna (?) muka pravog pesnika i uskok kruga odanih čitalaca.) Iako pretežno u polju atemporalnih spekulacija o smislu (reči i stvari i njihovog odnosa), Kopicl se u prvim knjigama nije sasvim odrekao dijaloga sa savremenošću, sa

vremenskim horizontom svog i našeg življenja, koristeći činjenice savremenosti, (pop) kulturnu amblematicu; koristeći, izraženi nego većina pesnika iz njegove generacije, sinhroni svet. Kao što su »Gladni lavovi« na osnovu te semantičke »kopčec« sa baš ovim vremenom bili prirodni nastavak pomenutog sadržinsko-semantičkog rukavca »Parafraza«, tako se i »Vapaji & konstrukcije« čine logičnim nastavkom »Lavova« ili bi, možda, preciznije rečeno, ta knjižica od pet vibro-poema, veoma dobro ulazila u završni ciklus četvrti pesničke knjige V. Kopicla.

Naime: u »Gladnim lavovima« pesnik ne razmišlja o rečima i stvarima, ne bavi se spekulacijama o govoru, već se, pre svega, trudi da reči koristi kao znakove za transponovanje svoje poetske situacije, nečeg što tradicionalno nazivamo »pesnikovom vizijom sveta.« Sem ovog preokreta, zanimljivo je bilo i vraćanje vezanom stihu, bazičnom osmercu, što će biti dominantna formalna karakteristika »Vapaja«, (takođe), i, s druge strane, na semantičkom nivou, u »Gladnim lavovima«, reč je o veštom ispisivanju nizova duhovitih mistifikacija i (dez)informacija. Njih pesnik spretno, ponekad, može se reći i virtuozno, preplići — stvarajući poeziju složenih značenja, podsticajnu za čitalačku pustolovinu višestrukog iščitavanja. Kopicl koristi pesnički jezik kao sistem za manipulaciju smislom, i što je najinteresantnije, čini to na pitak, šarmantan, moderan način. Pri čitanju »Gladnih lavova« nametale su mi se fragmenti duhovitih tautologija, bizarnih paradoksa, igre rečima i žargonskim idiomima te pesnikovo otkrivanje veza između naizgled sasvim odvojenih elemenata sveta i jezika. Pa ipak, po svom globalnom, rekao bih, intencionalnom značenju, pesme

»Gladnih lavova«, poetski su dokument o nečemu što postaje lajt-motiv (našeg čitanja) savremene poezije, dokument jednog sveta u kome se *haos i strah, nesigurnost i nejasan poredak vrednosti* ukazuju kao bitni semantički znaci.

U razmatranju onoga što nudi najnovija pesnikova knjiga, možemo početi od naslova. U njemu bi reč »vapaji« označavala semantičku komponentu (ukupnog značenja knjige). Reč »konstrukcije«, pak, formalnu, a veznik »&«, napisan onako kako je napisan, želju za modernom sintezom (sadržaja i forme). Pomoću patetičnoj oznaci sadržaja (»vapaji«) suprotstavlja se hladna, neutralno obeležena oznaka forme (»konstrukcije«). Prva reč je uz to »meko i nežna«, druga »rapava i zvučna«. Prva kao da označava vezu s romantičarskom tradicijom naše poezije, druga sa modernijim kretanjima. (U nizu paradoksa kojima barata ova knjiga, jedan od najizrazitijih je baš ovaj o kome govorimo — pesnikova namera da sintetiše dva različita tipa poezije.) Na drugoj strani — vapaji su ostvareni savremenim jezikom a konstrukcije, dobrim delom, pripadaju tradiciji naše metrike (opet je to, najčešće, osmerac i »susudni« metri). Kopicl, na primer, u »Poduprtim pesmama«, poemi od 22 pesme, uporno i vrlo vešto rimuje parne stihove u kripto-katrenima. Reč je o strofama ispisanim na različite načine, u kojima je prikriivena katrenska priroda, bilo razbijanjem prvog stiha u dva reda, ili izdavanjem poslednje reči u četvrtom stihu iz njenog »prirodnog« mesta, kako bi se semantički istakla. Dva navedena i drugi potezi usko su povezani s pesnikovom namerom da naruši katrensku motorniju i preritimizuje njenu energiju. Semantički paradoksi i formalni zahtevi govore da je reč o jednoj složenoj pesničkoj strategiji.

Uz to, Vladimir Kopicl metajezičkim zahvatima u tkivu svojih pesama (ostvarenih najčešće u vidu naziva deskripcija, pitanja, (pseudo) definicija ili autopoezičkih zapovedi, kao da numerično otkriva karte) svoje igre. Ovome se, međutim, zbog prirode tvrdnji, pitanja ili zapovedi i onoga što se tekstom neposredno realizuje mora pristupiti, oprezno, od slučaja do slučaja. Recimo u uvodnoj pesmi u knjizi nazvanoj *Sex Angels* pesnik poetira:

Izreci bezdan i sunovrat, ne upotrebljavaj poznato: deca strasti svršavaju preko božanskih reči. Sve je lako i beskrajno, čisti ritam i trajanje, vrela eros, opijanje anđeli gipki i lepi.

Kroz sve pesme u knjizi »Vapaji & konstrukcije« provlači se takva »rasuta referencijalnost«, kako to u jednoj od pesama formulise i sam pesnik. U gornjim stihovima čitamo poetički zahtev »izreci bezdan i sunovrat«, spojen sa zahtevom koji se odnosi na jezik i metaforiku »ne upotrebljavaj poznato« da bi se preko polisemantičkog stiha »deca strasti svršavaju preko božanskih reči«, stiglo do svetlih, optimizmom obojenih reči sasvim suprotnog značenja u odnosu na početak katreina.

Kombinacijom različitih govora (poetskog-metaforičkog, svakodnevnog-prozirnog, komentatorskog-metafizičkog, neznatno deformisanih idioma običnog govora itd.) Kopicl često ukazuje na opštu relativizaciju smisla (ono što, recimo, Ivan Negrišerac, čini destruisajući reč grafičkim zahvatima. (»zemljopis«) Milovan Marčetić varijantnim ispisivanjem različitih sadržaja pod istim naslovom (»Način iščezavanja«), a Vojislav Despotov duhovitim »katalogiziranjem« jezičkog materijala (»Pada dubok sneg«). Zato u pesmi *Oda* postoje i sledeći autoironični stihovi:

bisera alikadić: »raspeće«, veselin masleša, sarajevo 1986. zilhad ključanin

Nešto se »čudno« dešava u najnovijoj bh pjesničkoj produkciji – »čudno« u najboljem smislu. Naime, očito je povećana razina uspelosti mnogih pjesničkih knjiga, pogotovo jednog, karakterističnog, dijela autora. To su oni autori čija su djela imala stanovitu razinu uspelosti, bila su nekakva činjenica u bh književnom životu, ali nisu još bila dobila u svom opusu djelo koje će imati do kraja iznjanjiran individualni pečat: pečat koji će markirati jedno poetsko iskustvo, donijeti ličnost jednog zrelog autora, a time i baciti svjetlo na prethodno u njegovoj produkciji. Zadnjih godina, kažem, dešava se nešto što se »gotovo nije moglo očekivati« od nekih autora, pogotovo što su ti autori, mahom, poodmakle dobi. Princip sporog zrenja, za kojeg naša književnost nikada nije imala sluha niti strpljenja, sada se pokazao kao vrlo uspješan. Kod jednih u domenu opusa autora, kod drugih i u domenu bh književnosti i šire, javile su se, na primjer, ove uspjele zbirke poezije: *Psihički izgled B. Čučka*, *Morska pjesmarica Lj. Ostojić*, *Atlasna imperija A. Mahića*, *Anabasa H. Tahmišića*, *Vrijeme bez glagola Ž. Ivankovića*, *Raspeće B. Alikadić*, i dr.

Peta knjiga poezije Bisere Alikadić, *Raspeće*, zasigurno je najuspjelije njeno pjesničko djelo. Zrelost je glavna odredba *Raspeća*. A ona (zrelost) literarne je prirode, one vrste kada se subjektivitet poetskog ishodišta u djelu iskazuje u najsuštastvenijem vidu, ponirući duboko u svoj temelj, preispitujući se u svojoj vokaciji, skupljajući možda zatomljeno iskustvo, bivajući svjestan svoje neiskazanosti i »vrđanja« u ranijim svojim objektivacijama. Kod B. Alikadić sve je to potkrepiljeno ličnom notom; ali, opet naglašavam, ne naprosto ličnim koje bi proizišlo iz životnih fakata. Estetski doživljaj koji izlazi iz ove knjige neodvojiv je od bilo kojeg doživljaja koji je u nju inkorporiran, pa makar on bio sasvim ličan. Fascinira koliko je Alikadićeva uspjela unijeti *sopstva* u svaku pjesmu ponaosob, a da tekst ne poprimi bilo kakvu vrst balasta. *Raspeće* je knjiga dubinske hermeneutike u čijem postupku otkrivanja najsuštastveniji elementi jednog bića postaju poetski čimbenici. Tako je moguće da okvirnica knjige bude iskrenost, koju više ne tražimo samo u poetičkoj istini da je svaka uspjelost umjetničkog iskrenost, nego *dublje*, u smislu razrađivanja, analize subjekta u samome sebi i odnosu prema svijetu.

Ništa me ne iznenaduje, kao što ništa i ne može: preciznije – što »ne sme« u duhu recentnih stavova. Ako se izlaz zatvori, Ulaz će se otvoriti, a i da bude obratno. Ko zna da li je šteta.

U takvoj opštoj relativizaciji i neoaktivizaciji smisla na osnovu njegovog poništavanja (lavirajući od beznada do hedonizma), Vladimir Kopicl spretno nivelise razlike između *istine i ideologije, tehnike i fiziologije, pisanja i poezije*. Mnogstvo tautologija kao da mimetički označava svet opšte zasićenosti »ali vreme se ponavlja« u vremenu ponavljanja«, kaže Kopicl ne bez dosluha sa poznatim Eliotovim stihovima iz »četiri kvarteta« (na čije se neke od ideja nadostavljaao i u »Parafrazama puta«).

Po mom uverenju, u dilemi, pesama ili poema, najbolje stranice »Vapaji & konstrukcije« Kopicl ispisuje u uvodnom ciklusu »Sex Angels«, gde se pored istoimene pesme ističu *After Midnight* (pomalo »tadićevski« zasniavana apokaliptična vizija savremenosti), *Drvo pod mojim prozorom* (kao dobar prilog pesništvu postvarenja), pomenuta očajnički ironična *Oda* i efektna pesma *Zvezde*, pesnik spretno koristi sinonimičnost reči iz naslova, gradeći tekst u kome je uspješno, u okvirima kratke forme, povezao svoje opesije erotskim i filozofskim, krećući se granicom što ironiju deli od serioznosti. Poema »Poduprte pesme«, načinjena od 22 pesme/fragmenta, heterogena je kako po vrednosti segmenata, tako i po sadržini. Dometi pojedinih »članaka« poeme, čine nam se znatno važnijim od njenog ukupnog značenja.

U ciklusu »Završni račun: redosled« ponovo smo suočeni sa 6 pesama/fragmenta nejednake vrednosti. Dok se drugi fragment iscrpljuje u običnoj dosetki, čije značenje dovoljno repre-

Poeziju B. Alikadić su često karakterisali *poezijom tijela*. *Raspeće* ne da podliježe toj odrednici, nego je najiserpnije ispisuje. Pomenuta iskrenost, međutim, ovdje je iznijela neuporedivo vrednije rezultate od onih u ranijim zbirkama. Nema tu više fektu koji hoće da začudi, sablazni, da, ustvari, bude transparent neodlučnosti i »nebuloznosti« ženskog senzusa čija je glavna značajka kapricioznost. Jednostavno kazano: ranije je pjesnikinja hijela da bude žena pa biće, sada hoće da bude biće pa žena. Sada se kani orediti stanovito stanje, sumirati iskustvo, označiti uslovljenost od prošlog, a sve u službi da se ustanovi, da se zna i sazna.

Prva otkrivena osobnost pjesnikinje je samoća. Dvadesetak pjesama početnog ciklusa *samoće* pjevaju o toj »crnoj dami«, kaneći joj prodirjeti »iza odore«, razgoliti je do srži, *do sebe*. Katkad »samoće su vrtovi, drvoredi neobranjenih krušaka, prsti u vlastitom među«; a »samoćnik je nedonošče koje ćete naslutiti iza blago uvijene zavjese«. U tome vidu samoća se pokazuje kao neostvarenost prošloga, hitjenje usmjereno ka drugom, koje se, ne nalazeći u njem sebe, vraća samome sebi. Između svijeta i samotnika uvijek je zavjesa, doduše »blago uvijena«, ali time još jača jer nudi prividnu mogućnost uklaapanja. Biće u pjesmama B. Alikadić – i pored svijesti o nemogućnosti stapanja sa svijetom – u svim svojim činovima koji govore o opravdavanju nemogućnosti ima temeljno hitjenje da se sa svijetom nađe u skladu. Privid da se je nekad bilo u skladu izaziva mnoštvo asocijacija o minulom, o dobu moći, snage i volje. S druge strane, osjećanje i znanje da se je sam, duboko sam, temelje sadašnjosti i budućnosti, sa modusima egzistencijalnog stanja kao što su: tuga, sjeta, ogorčenje, očajanje. Starost je najaktivnija imenica *Raspeća*. No, ona se više sluti, primjećuje se u svom djelanju prema tijelu – tijelu koje je *na prelazu*, ne staro. To tijelo koje »sve smešnije biva« još može da »preko trokuta još uvijek skladno krojenog pusti crni veo« i želi »još uvijek da gori, / još uvijek bi obnažila grudi/ da mi ih taknu vukovi i ljudi«. *Još uvijek* je prelaz između mogućnosti i nemogućnosti. A na prelazu caruju: tuga, sjeta, ogorčenje i očajanje. Tuga je stanje samotnog bića prepuštenog predmetima koji dobijaju hillozozirano narav (naočari, stol, papiri) i kao takvi, živi, čine privid učestvovanja u nečem bitnijem nego što jest: ali, istinskije, uvećavaju stupanj stanja koje ih je učinilo takvim. Sjeta je također povezana sa predmetnošću ali u drukčijem smislu. Tu su odabrani predmeti – mediji preko kojih se može (ali samo u želji, čežnji) doći u »prisniji predjel«. Na kraju pjesme *Neke godine*

zentuju dva sledeća stiha: »Budući da je slovo jat nestalo iz tog jezika... / J oseća nostalgiju prema aero-transportu« gde bizarna analogija predstavlja razlog postojanja stihova (slično je i s trećim fragmentom/pesmom), dugi stih šestog fragmenta, i za Kopicla karakteristična sposobnost mozaičkog strukturiranja, predstavljaju još jedan značajan segment zbirke.

Zaključnim ciklusom pesnik na neki način miri svoja interesovanja za pesmu i poemi. Pesme *TV etida: rasutosi* i *Žalifin dom* su napisane manirov karakterističnim za »Gladne lavove«. U oba slučaja reč je o vrlo zrelih ostvarenjima nastalim na fonu interesovanja pesnika o kojima smo govorili u prvom delu ovog teksta. *Pismo Horizontu* rekapitulira u 8 fragmenata vrline i slabosti »Poduprthi pesama (spajajući pevanje o krucijalnom i marginalnom, o bitnom i efemernom, pevanje koje je čas ozbiljna spekulacija, čas malo duhovita opservacija).

Pod znakom paradoksa koje živimo, nova pesnička knjiga Vladimira Kopicla kao ravnopravne i paralelne u strukturiranja smisla ovog projekta koristi misli »najviši dar je jasnost« (str. 34) i »Sve svedoči o svemu (Stvar pokazuje stvari...) Reč nema smeru među predmetima« (str. 33) I zbog te ambivalencije čini mi se da, iako obeležena stvarnošću i neposrednom pojavnošću, poezija V. Kopicla pre svega predstavlja jedan eskapistički poduhvat bega od njih u kome, vaspostavljujući ritam pesme i prepuštajući mu se, pesnik uspešno stvara znakovni svet izrazite posmodernosti i visoke relevancije u okviru naše savremene poezije.

zlatko prica: bez naslova

stoje stihovi: »Jastučje, noćni družje, hadski splavu, / kuda to vučeš moju glavu?«; u pjesmi *Semiramida, opet* »Semiramida/ Nabuka nema, / ali ima prozor, / pogled na ptice/ i uskovitlanu jesen«; a u pjesmi *Spretni monstrum* oko samotnika »uhvatite u procjepu vrata«. Ogorčenje biva u otporu, prkosu prema uočenom i saznanom stanju. Ono je krik usmjeren nedostignutom, potom prstu kobi koji crta svoje nemilosrdne šare. U najvišoj potenciji ogorčenje je krik upućen u obliku psovke ka Svemu koje je Ništa. Praznina, Ništavilo.

Zar psovke kao bulke ne cvjetaju u vasioni? Psujem, pršte zvona. Psovke su između živih i mrtvih jedina prava spona. Ja psujem i hulim. Kao staru jabuku, Kao oronuo gomolj Suštinu gulim. – kaže B. Alikadić u pjesmi *Čovjek – psovač*.

Očajanje je (da se poslužimo Kjerkegorom) bolest na smrt. B. Alikadić u najistinskijem smislu »bolna je tom bolom«. Očajanje kod nje nije zbog ovog ili onog, ove ili one stvari, već zbog Svega i Ništa, Bića i Ne-bića, tih spojeva, ustvari, koji kod nje imaju izraženiji onaj »minusni« pol. A »plus« je u tome što je očajanje u suštini stvaralačko, u onom smislu da se jedno biće iskaže i oblikuje u najpunijem integritetu. Uspjelo umjetničko djelo *Raspeće Bisere Alikadić*, zalag je toga integriteta.